

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 87

van **KATIA SEGERS**

datum: 28 januari 2019

aan **SVEN GATZ**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

Beeldvorming musea en monumenten in de openbare ruimte - Beschrijvend taalgebruik

In december 2018 opende het AfricaMuseum in Tervuren opnieuw zijn deuren. De heropening leidde tot belangrijke debatten over onze omgang met het koloniale verleden van België. Voor de opening stelde antropologe Bambi Ceuppens een document op met enkele taalaanbevelingen om de teksten die in het museum worden gebruikt, aan te passen.¹

Woorden zoals 'hut', 'jungle' en 'slaaf' leveren een associatie op met een primitieve wildernis. De woorden zijn eigenlijk discriminerend. Het is van groot belang dat het koloniale verleden op een juiste manier wordt gerepresenteerd en beschreven wordt op een correcte en niet-discriminerende manier.

In het Nederlandse Rijksmuseum werden in 2015 stigmatiserende woorden zoals 'eskimo' en 'indiaan' uit de beschrijvingen van de kunstwerken geschrapt.² Daarnaast helpt in Nederland het boekje 'Woorden doen ertoe' sinds kort musea omgaan met gevoelige termen. Het boekje moet museummedewerkers inzicht geven in gevoelige woorden.³

Onze musea in Vlaanderen worden jaarlijks door duizenden mensen uit alle doelgroepen bezocht. Ze spelen een belangrijke rol in de beeldvorming en de manier waarop het publiek dingen interpreteert. Maar ook de monumenten in steden hebben vaak een groot bereik. In De Standaard van 24 januari 2019 lezen we dat Extra City en het Middelheimmuseum zich vragen stellen over sommige monumenten in onze steden. Denk maar aan koloniale verheerlijkingen, maar ook aan het gebrek aan vrouwen in het straatbeeld op het vlak van standbeelden, kunst en cultuur. De monumenten in steden zijn net een vorm van kunst waarmee iedereen in aanraking komt.

Het is van groot belang dat we in Vlaanderen aandacht schenken aan het juist representeren en beschrijven van kunst en cultuur.

¹http://www.standaard.be/cnt/dmf20180907_03719248

²<https://nos.nl/artikel/2074079-rijksmuseum-schrapt-woorden-als-neger-en-indiaan.html>

³https://www.tropenmuseum.nl/sites/default/files/2018-06/WordsMatter_Nederlands.PDF

1. Bestaan er in Vlaamse musea richtlijnen voor een correct gebruik van gevoelige termen? Zo niet, overweegt de minister actie te ondernemen om musea en andere cultuurorganisaties te stimuleren om correct om te gaan met gevoelige termen? Aan welke acties denkt de minister?
2. Onderschrijft de minister de bedenkingen van Extra City en het Middelheimmuseum in verband met de publieke monumenten in onze steden? Zo ja, welke oplossing ziet de minister hiervoor?

SVEN GATZ

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

ANTWOORD

op vraag nr. 87 van 28 januari 2019

van **KATIA SEGERS**

1. Musea spelen een belangrijke maatschappelijke rol en de taal die ze daarbij gebruiken is niet vrijblijvend. Het gaat om een belangrijk onderwerp, en zoals de titel van het Nederlandse boek luidt: 'Woorden doen ertoe'. Wie de publicatie doorneemt, zal ook merken dat het debat erg genuanceerd is en dat er niet altijd evidente antwoorden zijn. Ten gronde gaat het daarbij natuurlijk ook over veel meer dan enkel woordkeuze. Het gaat vooral over het wereld- en mensbeeld achter de woordkeuze.

Het belang van taalgebruik leeft zeker in de museumsector. Het gaat daarbij niet enkel over mogelijke gevoeligheden, het gaat ook over drempelverlaging en begrijpelijkheid en helderheid van de teksten.

FARO, het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, organiseerde reeds enkele keren trainingen over taalgebruik bij musea en tentoonstellingen, waarbij taal werd bekeken vanuit de bezoeker. FARO organiseert ook structureel overleg omtrent dit soort onderwerpen, o.m. in de werkgroepen 'Musea in dialoog' en 'Taal en diversiteit' (samen met Atlas) en een traject rond 'conflict en meerstemmigheid', in samenwerking met verschillende cultureel-erfgoedorganisaties. Binnen dit traject worden verschillende bijeenkomsten georganiseerd over 'taal en narratieven'. Het thema 'conflict en meerstemmigheid' staat in het najaar van 2019 ook centraal op het door FARO georganiseerde Groot Onderhoud, het jaarlijkse ontmoetingsmoment van de cultureel-erfgoedsector.

Ook de individuele musea en museumgroepen zetten in toenemende mate in op dit thema. Zo werkt het Fotomuseum Antwerpen rond 'new narratives' en starten ook andere musea trajecten omtrent diversiteit, taalgebruik en beeldvorming.

De musea zelf kennen uiteraard de context van de eigen collectie en werking het best. Het spreekt voor zich dat zij het best geplaatst zijn om te beoordelen hoe ze zich tot het publiek richten en welke nuances ze daarbij leggen. Strikte regulering door de overheid is daarbij niet aan de orde, maar debat en vernieuwing moeten wel actief gefaciliteerd en aangemoedigd worden, zoals nu reeds gebeurt door FARO. Ongetwijfeld kunnen daarbij nog verdere stappen gezet worden, maar ook voor de toekomst lijkt deze faciliterende en stimulerende aanpak mij het meest aangewezen.

2. Publieke monumenten in de stad/gemeente zijn de verantwoordelijkheid van het lokale bestuur. Indien ze zich bevinden op gewestwegen is het een gewestbevoegdheid. Vragen hieromtrent richt u best tot de bevoegde collega's. Vanuit de culturele bevoegdheid zijn we soms wel betrokken bij het invullen van nieuwe monumenten en het her-denken van het 'herdenken'. Rond het publieke herdenken leven immers veel vragen bij de bevolking. Gemeentebesturen zoeken mede hierdoor, meer dan vroeger, een draagvlak voor monumenten of andere tekens in de publieke ruimte en trachten een inflatie van beelden of tekens te verhinderen. In die zin kan ik mij wel vinden bij de bedenkingen van Extra City en Middelheimmuseum. Zij zijn goed geplaatst om het debat daarover binnen de stad aan te kaarten.

In het kader van de pilootprojecten 'Kunst in Opdracht. Meer dan object' (een initiatief van de Vlaams bouwmeester, Kunstenpunt en het departement Cultuur, Jeugd en Media) worden we ook geconfronteerd met deze thematiek. In de case rond het Heilig Hart Monument te Genk stelde het kunstenaarsduo Ivo Provoost en Simona Denicolaï expliciet de dialoog centraal. De kunstenaars wilden met het project '10 taarten' vooral het 'waarom' van de vraag tot herdenken begrijpen: wat is de functie van een monument en hoe kan dit worden vertaald naar vandaag? De kunstenaars stellen daarbij vooral het ontmoeten en het samenbrengen van mensen centraal. De vraag is immers of op langere termijn een herhaalbare handeling niet meer 'zichtbaarheid' genereert dan een sculptuur die over de jaren heen steeds meer 'onzichtbaar' dreigt te worden.